

'Bij tbc draaide de samenleving ook door'

Interview ira helsloot

IRA HELSLOOT IN ZIJN KANTOOR AAN HUIS: 'HET IS NIET ALTIJD MAKKELIJK OM EEN NUCHTER BESLUIT TE VERDEDIGEN ALS DE EMOTIES HOOG OPLOPEN. IK KRIJG ZELF OOK HATEMAIL.' JIRI BULLER

Opgejaagd door 'coronaporno' in de media ziet hoogleraar Ira Helsloot bestuurders disproportioneel beleid voeren in de coronacrisis. 'De maatregelen veroorzaken extreem meer schade dan het virus zelf.'

TONIE MUDDÉ

Ira Helsloot (55) begint zijn colleges voor nieuwe studenten graag met een boetedoening. In de jaren negentig werkte de hoogleraar besturen van veiligheid voor het Nederlands Instituut voor Brandweer en Rampenbestrijding en daar boog hij zich als lid van een werkgroep over de volgende kwestie. Stel, u botst met uw auto tegen een tankwagen met chemicaliën en die begint te lekken. Dan kunnen de hulpdiensten u niet bevrijden uit uw auto, want ze hebben geen beschermende kleding.

De gerealiseerde oplossing: elke brandweerwagen in Nederland uitrusten met twee chemicaliënpakken, die de brandweelieden dan kunnen aantrekken om u te bevrijden uit uw hachelijke situatie.

'Klinkt logisch toch?' vraagt de hoogleraar vervolgens aan zijn studenten, waarop meestal instemmend geknik volgt.

Dat is het niet, vindt Helsloot nu. Ten eerste: zo'n type botsing gebeurde nog nooit, het gaat dus om een hypothetisch risico. Ten tweede: als het al zou gebeuren, is de brandweer pas na zo'n vijftien minuten bij u. En dan hebben ze ook nog een paar minuten nodig om dat pak aan te doen. Tegen die tijd bent u allang dood.

'Disproportioneel veiligheidsbeleid', noemt Helsloot dat, gezeten in zijn kantoor-naast-huis, een tot werkvertrek verbouwde boerenschuur. De hoogleraar draagt felgroene Crocs aan zijn voeten en kijkt vanuit de serre uit over weilanden zover het oog reikt. In de aangrenzende ruimte werken een handjevol onderzoekers van CrisisLab, een door Helsloot opgezette stichting die in opdracht van overheidsinstanties en bedrijven kosten-batenanalyses maakt van veiligheidsbeleid.

'Ik hielp tientallen miljoenen euro's per jaar uitgeven aan disproportionele veiligheidsmaatregelen. Nu ben ik een soort ex-roker, het ergste type. Ik zie mijn zonden in en wil iedereen hoeden niet in dezelfde valkuil te trappen.'

En onze regering, vindt Helsloot, trapt met de aanpak van de coronacrisis precies in die valkuil. 'Rutte zet de halve samenleving op slot en geeft meer dan 80 miljard uit voor de bestrijding van één ziekte die voor de meeste mensen niet erger verloopt dan een griep. De maatregelen veroorzaken extreem meer schade dan het virus zelf.'

Waarom vindt u de angst voor het coronavirus overtrokken?

'Onder de 50 jaar is het risico op overlijden aan corona kleiner dan het risico op overlijden bij het oversteken van de straat. Corona wordt pas betekenisvol boven de 65. Maar is die ziekte zo erg dat het al die maatregelen en miljarden overheidssteun rechtvaardigt? De gemiddelde coronadode is ouder dan 80 met meerdere chronische ziekten onder de leden. Velen woonden al in een verzorgingstehuis. Als je daar woont, ga je sowieso dood binnen zo'n anderhalf jaar.

'Ik gun ook deze groep die extra anderhalf jaar - maar niet tegen elke prijs. Dat geld kun je ook investeren in beter onderwijs, extra zorgpersoneel of veiligheidsmaatregelen waarmee je veel meer gezonde levensjaren wint. In geen enkele van onze nationale pandemiedraaiboeken, waar behalve ikzelf aan het begin van deze eeuw sindsdien flink wat van de huidige OMT-leden aan meeschreven, is ook maar een seconde de maatregel 'landelijke lockdown' overwogen. En toch gebeurde het, uit pure paniek.'

De ziekenhuizen kunnen de zorg nu al niet meer aan. Zonder lockdown-maatregelen loopt het toch helemaal uit de hand?

'Dat de ziekenhuizen nu volstromen is niet te wijten aan de ziekte zelf, maar aan onze keuze hoe we met deze ziekte omgaan. Een kankerpatiënt geven we ook niet zomaar de duurste kankermedicijnen. Er is triage. Hoeveel is 1 extra gezond levensjaar ons waard? In het geval van die kankerpatiënt is dat in Nederland ongeveer 40 duizend euro. Als het duurder is, dan krijgt die patiënt dat niet, omdat we als samenleving hebben besloten dat dat geld dan beter besteed is aan andere dingen. Voor een coronapatiënt betalen we als samenleving nu 2 miljoen voor 1 extra gezond levensjaar, als we uitgaan van 50 duizend geredde gezonde levensjaren en ondertussen 100 miljard aan maatschappelijke schade. Dat is waanzin.'

Hoe moeten we de zorg dan wél inrichten?

'Kijk hoe we tot in de jaren zestig omgingen met tbc, een ziekte die toen dodelijker was dan corona nu. Tbc kregen we ook niet onder controle, iedereen kon het krijgen. En toch ging de samenleving door. Nederland wees categorale ziekenhuizen aan voor het behandelen van tbc-patiënten. De overige ziekenhuizen waren voor andere ziekten, daar hoefde het personeel ook niet allerlei ingewikkelde beschermende kleding te dragen. Wijs een aantal coronaziekenhuizen aan, laat daar alleen jonge dokters en verpleegkundigen werken die zelf weinig last krijgen als ze besmet raken. Dan hoef je ook niet het halve team in thuisquarantaine te doen bij één besmette collega.'

Duitsland is weer in gedeeltelijke lockdown, net als Frankrijk en zoveel andere landen. Als uw oplossing zo logisch is, waarom nemen al die landen dat dan niet over?

'Europese landen zijn efficiënt ingericht. Bij een pandemie is er direct een tekort aan van alles, in ziekenhuizen, in uitvaartcentra. Dat ziet er enorm slordig uit. Beelden van overvolle ziekenhuizen en opgestapelde grafkisten en dan gaat iedereen roepen: regeringsleiders, grijp in, doe iets, we willen veilig zijn! In paniek kopieerden Italiaanse bestuurders het enige voorbeeld dat ze hadden: China met z'n lockdown. Daarna volgde de rest van de wereld.'

We zijn nu driekwart jaar verder en daar zijn de lockdowns weer. De huidige maatregelen laten zich moeilijk verklaren door een bestuurlijke paniecreactie.

'De nieuwe gedeeltelijke lockdown verbaast mij zeer. Meestal gaat de cyclus van veiligheidsbeleid zo: iemand wijst op een gevaar, er verschijnen verhalen van slachtoffers, politici en bestuurders gaan handelen, maar op een gegeven moment komt er een plateau. Er komt ruimte voor kritische vragen: is dit risico wel echt zo groot dat het zoveel investeringen rechtvaardigt om het risico kleiner te maken? Zo ging het bijvoorbeeld bij de asbestdaken. Medici riepen: van 1 asbestvezel kun je al kanker krijgen! Wat waar is, maar ook een leugen, want je zou zo'n beetje de hele wereldbevolking onder een asbestdak moeten laten wonen om een handjevol patiënten te krijgen die door die daken kanker krijgt. Uiteindelijk oordeelde de Eerste Kamer, onder meer na onderzoek van mijn groep, dat het risico bij lange na niet opwoog tegen de investering van al die mensen om hun asbestdak te vervangen.

'Ik verwachtte dat we in de zomer ook bij corona zo'n plateau zouden bereiken, maar we zitten met elkaar nog steeds gevangen in hetzelfde cirkeltje. Media spelen hierin een dubieuze rol. Die zoomen in op het grootste drama, coronaporno noem ik dat. Die ene jonge verpleegkundige die wel overlijdt aan het virus staat meteen in alle kranten – zonder enige context dat het extreem uitzonderlijk is dat zoiets gebeurt bij iemand van die leeftijd, en bij de griep ook kan gebeuren. Als ik dat dan probeer uit te leggen bij de talkshows, ben ik natuurlijk de harteloze rekenaar.'

Dat Ira Helsloot een veelgevraagd expert op het gebied van veiligheidsbeleid zou worden, lag lange tijd niet voor de hand. Hij kwam weliswaar uit een nest met maatschappelijk geëngageerde ouders (vader fractievoorzitter van PvdA Zaan-dijk, moeder werkte bij de kunstuitleen), maar promoveerde als wiskundige op 'eigenschappen van formele groepen'. Tot halverwege de twintig verkondigde hij trots dat hij zich alleen met pure wetenschap bezig hield, niet met maatschappelijke toepassingen.

Maar de jonge Helsloot had ook weer niet de combinatie van talent en doorzettingsvermogen die nodig is voor een hoogleraar in de wiskunde. Na zijn promotie gooide hij het roer om en werd freelancewetenschapsjournalist en copywriter. Zo belandde hij in de jaren negentig bij het pas opgerichte Nederlands Instituut voor Brandweer en Rampenbestrijding, waarvoor hij eerst educatief materiaal schreef, maar al snel onderzoek ging doen naar veiligheidsbeleid. Vanaf dat moment nam de carrière van Helsloot een vlucht. In de loop der jaren klopten talloze bedrijven en overheidsinstanties bij hem aan voor kosten-batenanalyses van veiligheidsmaatregelen.

U zegt dat de coronamaatregelen zeker een miljoen gezonde levensjaren kosten in Nederland. Hoe komt u daarbij?

'We belanden door die maatregelen in een economische crisis die zeker vijf jaar duurt. Een half miljoen mensen gaan van een modaal inkomen naar bijstandsniveau omdat ze hun werk verliezen. Arme mensen leven korter dan rijke mensen. Zo'n vijfjarige val in welvaart kost gemiddeld 2 gezonde levensjaren, dat is harde statistiek. Een half miljoen mensen maal 2 gezonde levensjaren is een miljoen verloren gezonde levensjaren.'

Hoe weet u zo zeker dat we vijf jaar in een economische crisis belanden?

'Omdat al die miljarden voor coronabeleid moeten worden terugbezuinigd. Een land als Nieuw-Zeeland joeg er een bedrag doorheen zo groot als het hele jaarlijkse overheidsbudget. De internationale media en de eigen bevolking zijn nu nog wildenthousiast over de premier, want het virus is eventjes van het eiland af. Maar al die miljarden moeten ook daar de komende jaren worden terugbezuinigd en dat gaat ten koste van álles.'

Belanden we zonder die maatregelen niet net zo goed in een lange economische crisis? Dagelijks beelden van overvolle ziekenhuizen lijkt me niet goed voor het consumentenvertrouwen.

'Misschien. Maar ik zie daar geen historische bewijzen voor. Voordat we ze slokten, gaven mensen hun geld gewoon uit in bars en restaurants; zo bang waren ze blijkbaar niet. En als de overheid zelf allerlei sectoren sluit en daarvoor tientallen miljarden aan steun moet verlenen, dan weet je zéker dat je jezelf in een financiële afgrond werpt.'

Bent u bang voor 'long-covid'? Dat we over een jaar ontdekken dat ook horden veertigers en vijftigers langdurige schade aan het virus overhouden?

'Ik zie geen artikelen verschijnen in de wetenschappelijke literatuur die tonen dat dit zo'n groot probleem gaat worden dat het de huidige disproportionele maatregelen rechtvaardigt.'

Groeperingen als Viruswaarheid zullen blij zijn met uw verhaal. Zo gevaarlijk is dat virus niet, weg met de lockdowns, de hoogleraar uit Nijmegen zegt het ook.

'Ik doe niet aan sociale media, dus dat gaat allemaal langs me heen. Ik zeg wat ik vind en daarna mag iedereen zelf beslissen wat-ie daarmee doet. Ik sluit me bij niemand aan, ik opereer het beste als rekenende lone wolf. En ik ben niet tegen alle maatregelen hè? Bij klachten thuisblijven en ouderen die dat willen helpen zichzelf te beschermen vind ik juist goed. Dat zijn relatief goedkope ingrepen die helpen om de piek aan zorgvraag te dempen.'

Een oud-staatssecretaris met wie u weleens samenwerkte zei: Ira Helsloot is geweldig in nuchtere kosten-batenanalyses, maar hij onderschat de invloed van het sentiment in de maatschappij. Als het hele volk links aan je stuur gaat hangen, dan ga je als bestuurder gewoon naar links.

'Dat hoeft echt niet. Burgers snappen goed dat bestuurders belangen moeten afwegen. Een mooi voorbeeld is de Leidse burgemeester Henri Lenferink. Die gaf een veroordeelde pedoseksueel een woonplek in zijn stad nadat diverse andere gemeenten dat niet hadden aangedurfd. Zijn redenering - iemand die zijn straf heeft uitgezeten moet uiteindelijk weer in de maatschappij kunnen terugkeren en dus ook in mijn stad - kreeg veel steun van Leidenaren. Maar het is niet altijd makkelijk om een nuchter besluit te verdedigen als de emoties hoog oplopen. Ik krijg zelf ook hatemail. Dan kijk ik na een talkshow op mijn mobiel. Tweehonderd berichten, waarvan een kwart extreem negatief. 'Ik hoop dat u en uw familie aan corona overlijden.' Dat soort verwensingen.'

Daar wordt een mens niet vrolijk van.

'Het gebeurde na een optreden in Op1 in maart. Dan zit ik daar tegenover een viroloog die me vertelt hoe vreselijk het allemaal is met die ziekte, slachtoffers die hun verhaal doen. Ik weet vooraf dat dat de setting is, met lood in mijn schoenen ga ik naar zo'n studio toe. Waarom doe ik dit, vraag ik mezelf af. Ik kan ook denken: ik heb een vast salaris, ik heb een riant huis, ik zit die lockdown wel uit. Toch vind ik de boodschap te belangrijk: de maatregelen zijn schadelijker dan het virus zelf. Het sentiment verandert trouwens, heb ik het idee. Bij mijn laatste optreden kreeg ik nul negatieve reacties. Zelfs een mail van een mevrouw die schreef: ik vind dat u gelijk heeft, en dat is niet makkelijk voor mij om te zeggen, want ik ben zelf 78. Zo'n reactie sterkt mij enorm.'
